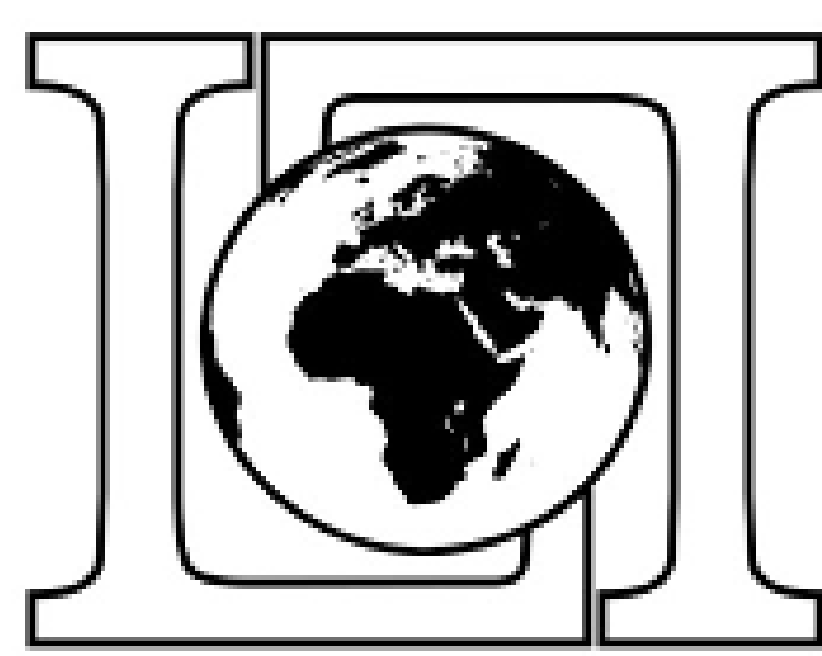

maďarština

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

A beszéd csak félreértések forrása.

(Řeč je pramenem nedorozumění. A. de Saint-Exupéry)

Počet mluvčích a původ

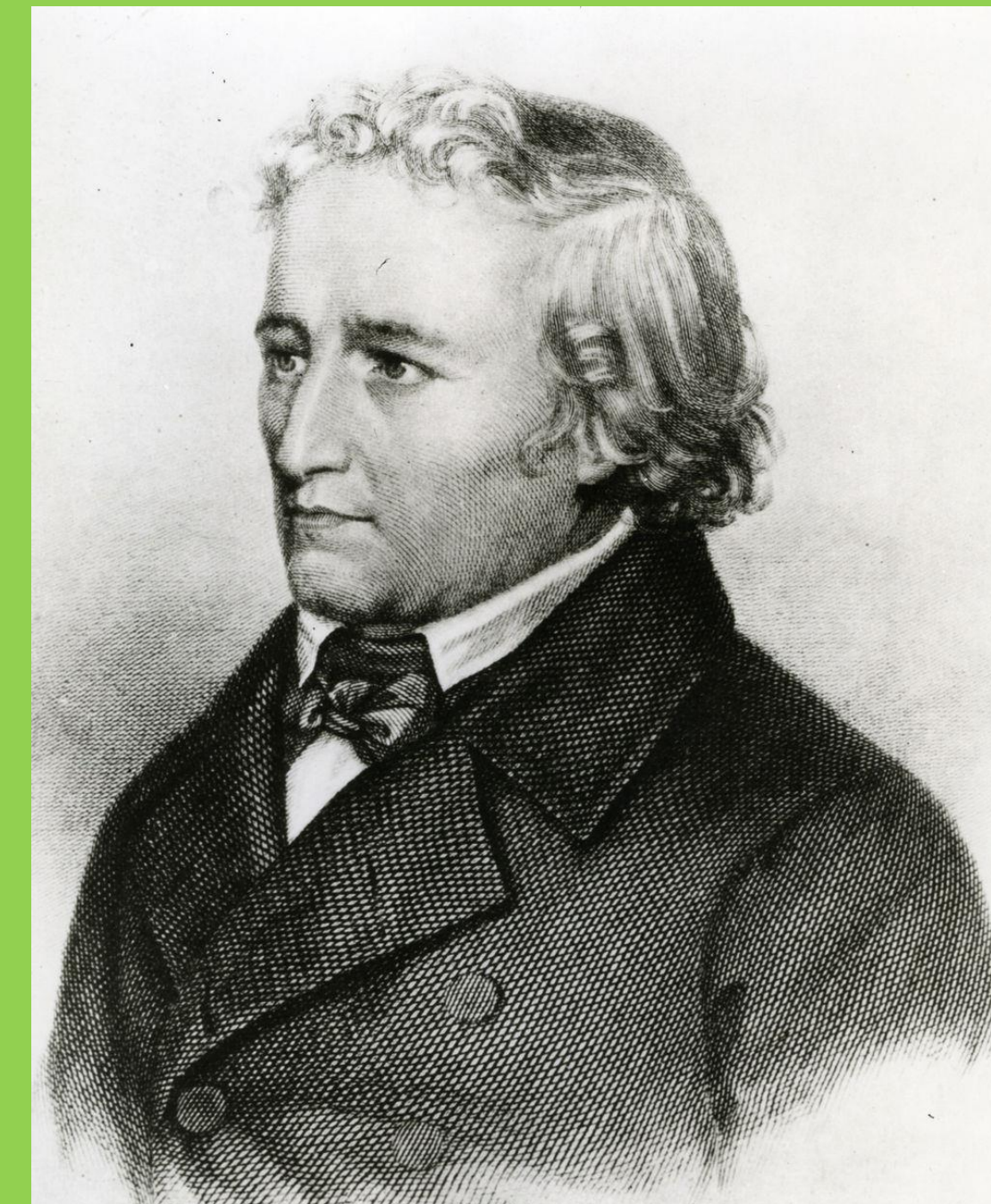
- 12 552 400 mluvčích
- nejvíce mluvčích v Maďarsku (9 780 000), kde je úředním jazykem, ale kromě toho také v Rumunsku (1 260 000), na Slovensku (509 000), v Srbsku (243 000), na Ukrajině (162 000), v Rakousku (40 600), v Chorvatsku (10 200), ve Slovinsku (8 700)
- ugrofinský jazyk (stejně jako např. finština, estonština)
- nejbližší příbuzné jazyky chantyština a mansijština, kterými se mluví na Sibiři, cca 3 500 km od Maďarska
- ugrofinský původ maďarštiny je jedinou lingvistu přijímanou teorií, ovšem alternativních domněnek je mnohem více (např. příbuznost s japonštinou, se sumerštinou atd.), některé z nich jsou využívány k vyjádření extrémistických politických postojů

Maďarské spřežky

- nejzrádnější je dvojice písmen
s [š] vs. sz [s]: sms [ešemeš]
busz [bus]
 - cs [č] csúcs [čůč]
 - zs [ž] Zsuzsi [žuži]
 - dz [dz] bodza [bodza]
 - dzs [dž] dzsip [džip]
 - gy [dʒ] magyar [maďar]
 - ty [tʃ] tyúk [t'úk]
 - ny [ň] lány [láň]
 - ly [i] király [kyráj]
- naopak i neměkčí: nyugati [ňugaty]

„Maďarština je logická, dokonalá, její stavba předčí všechny jiné jazyky.“

Jacob Grimm

A könyvtárban tanuló diák számítógépe drága.

[p kɒɲftaːrβɒn tɒnuloː diaːk saːmiːtoːgeːpe draːɡɒ]

[a keňftárban tanuló diák sámítógépe drága]

„Počítač studenta, který studuje v knihovně, je drahý.“

a könyvtár-ban tanul-ó diák számítógép-e drága
ART kniha-INESSIV studovat-PARTICIPIUM student počítač-3SG.POSSESION drahý

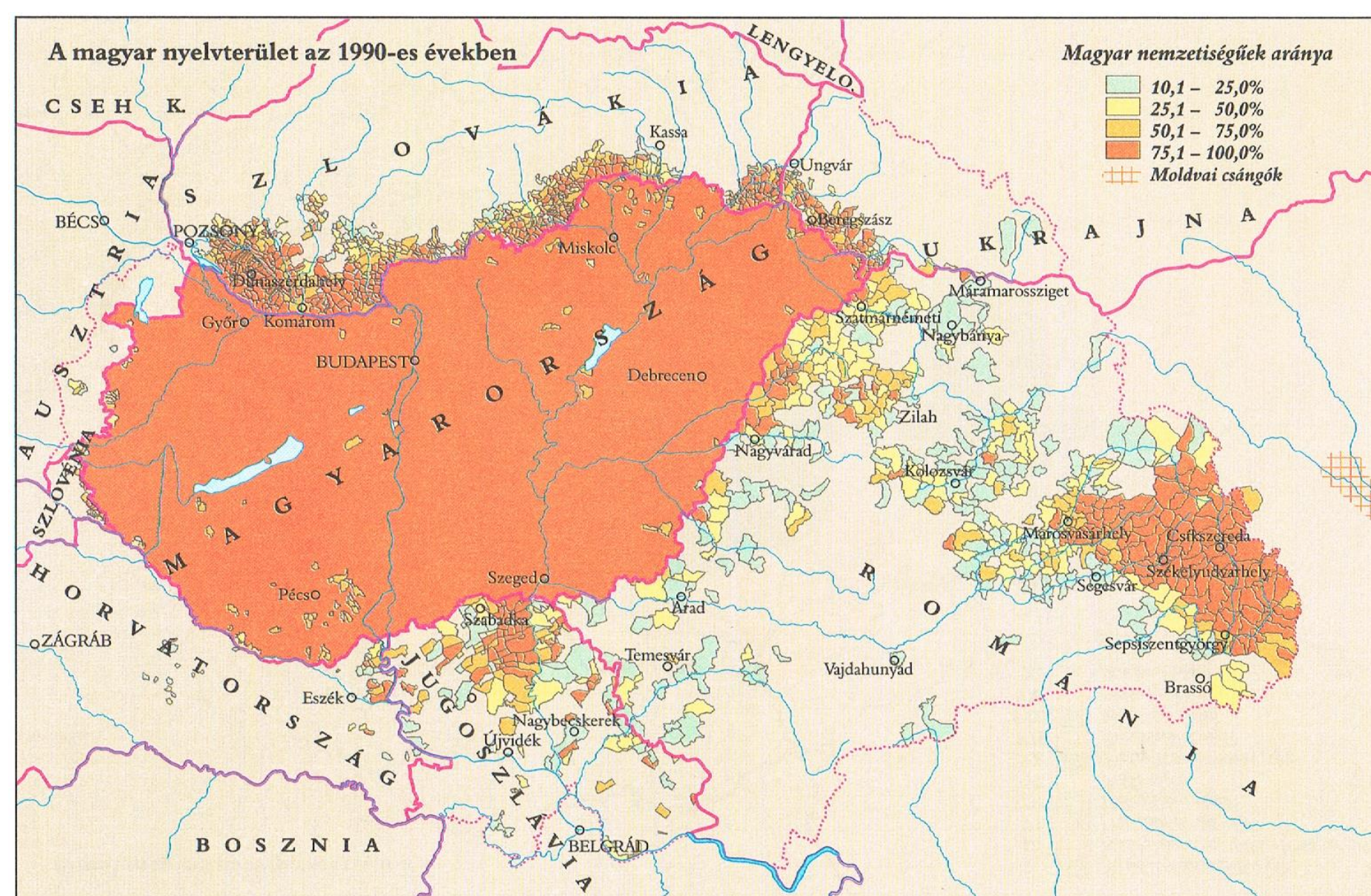
Všimněte si:

- V oznamovacím způsobu přítomného času ve 3. osobě není spona ,být‘.
- To, co v češtině často vyjadřujeme spíše vedlejší větou, bývá v maďarštině často participiální přívlastek.
- V maďarštině je mnoho slov slovanského původu (např. právě *drága* ,drahý‘).

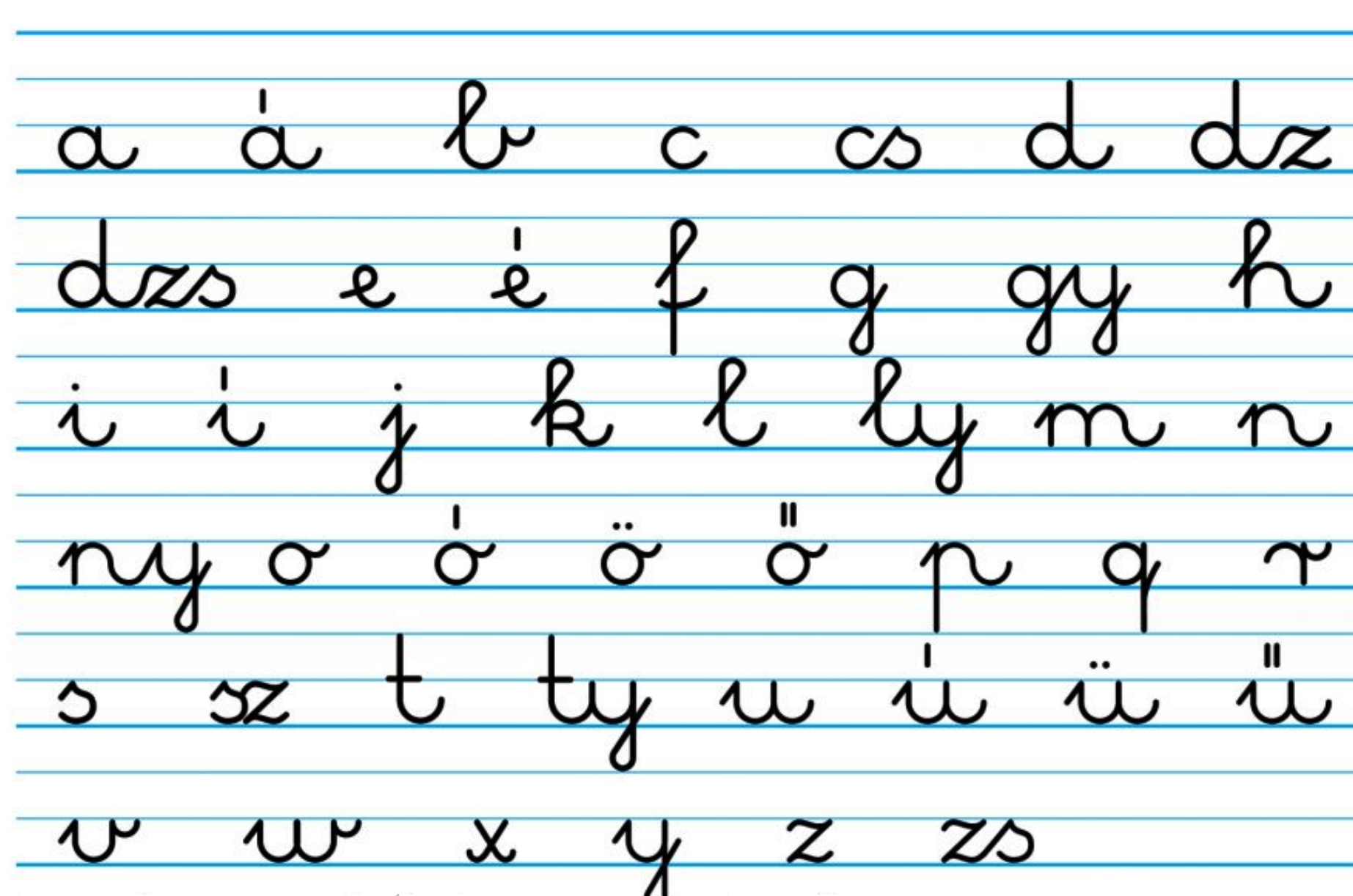
Co maďarština NEMÁ

- sloveso ,mít‘: přívlastňování se vyjadřuje pomocí 3. pádu (komu? čemu?), slovesa ,být‘ a osobní přívlastňovací přípony, např. *Jánosnak új autója van* ,János má nové auto‘, doslova ,Jánosovi nové auto jeho je‘
- rody: např. zájmeno 3. osoby jednotného čísla *ő* znamená ,on‘, ,ona‘ i ,ono‘
- předložky: místo toho má tzv. záložky, např. *ház előtt* ,před domem‘
- sloveso ,mlčet‘: tento význam vyjadřuje pomocí slovesa *hallgat* ,poslouchat‘
- a mnoho dalšího...

Územní rozšíření maďarštiny

Psací maďarská abeceda

Co maďarština MÁ

- samohláskovou harmonii: většina koncovek má 2–3 varianty podle toho, které samohlásky se vyskytují v kořeni slova, např. *házban* ,v domě‘ vs. *kertben* ,v zahradě‘
- zvláštní koncovku *-lak/-lek*: když podmětem je ,já‘ a předmětem ,tě‘ (popř. ,vás‘), např. *szeretem* ,miluji ho/jí‘ vs. *szeretlek* ,miluji tě‘
- tzv. asociativní plurál: neoznačuje větší množství něčeho, ale osoby „asociované“ s daným podstatným jménem, např. *Gáborék* ,Gábor a jeho přítelkyně‘ nebo ,Gábor a jeho kamarádi‘ apod.
- a mnoho dalšího...

Na vysvětlenou

- Občas udivuje velký počet pádů v maďarštině. Nejčastěji se dneska uvádí 18, ale některé gramatiky jich uvádějí třeba i 24. Je však třeba si uvědomit, že v maďarštině pádové koncovky většinou vyjadřují nějaký význam, který je v češtině vyjádřen předložkou a příslušným pádem podstatného jména: *zahrada* > *v zahradě*, kdežto v maďarštině *kert* > *kertben*. Proto počítat v maďarštině pády je trochu podobné tomu, jako kdybychom v češtině počítali předložky.
- Maďarština si je s ostatními ugrofinskými jazyky navzájem nesrozumitelná. Zatímco slovanské jazyky se začaly od sebe oddalovat přibližně před tisícem let, maďarština se od svých nejbližších příbuzných jazyků oddělila zřejmě před 3 500 lety, od předka dnešní finštiny pak ještě o půl tisíciletí dříve.

reference

- <https://www.ethnologue.com/>
- <https://alchetron.com/>
- <http://iskolaellato.hu/>

další četba

- Schreierová, Angelika: Maďarština pro Čechy. In: Česko-maďarské ob(z)ory. Praha: Karolinum, 2018, s. 182–189.

Katedra středoevropských studií FF UK

<https://kses.ff.cuni.cz>

kses@ff.cuni.cz